

“SEVK TUTUKLAMASI” SORUNU VE AİHM’İN YAKLAŞIMI

Hikmet Murat AKKAYA*

ÖZET

Tutuklamadan farklı olarak, yakalanan kişinin yetkili hâkim veya mahkeme huzuruna çıkarılması amacıyla en yakın sulh ceza hâkimi tarafından tutulması, uygulamada sevk tutuklaması olarak adlandırılmaktadır. Sevk tutuklamasına ilişkin kanuni düzenleme, Ceza Muhakemesi Kanununun “yakalama ve gözaltı” başlıklı bölümünde bulunmaktadır. Sevk tutuklaması ile ilgili sorunların bir kısmı, hukuki bir değerlendirme yapılmaksızın kişi özgürlüğünün uzunca bir süre kısıtlanmasıdır. Bunu önlemek için çekişmeli yargılama ilkesine uygun hareket etmek gerekmektedir. Aynı şekilde idare organlarının da sanığın, “en kısa zamanda” yetkili hâkim veya mahkeme huzuruna çıkarılması için icrai faaliyette bulunması gerekmektedir. Ancak bu konuda idare keyfi davranmaktadır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ilk kez 2013 yılında sevk tutuklaması ile ilgili olarak Türkiye aleyhine kararlar vermiştir. Bu sorunları çözmek ve sistemin sakıncalarını azaltmak için SEGBİS (Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi) kurulmuştur. Böylece uzun vadede, sorunların büyük bir çoğunluğunun biteceği beklenmektedir. Bununla beraber, şu anda mahkemelerin sadece bir kısmı SEGBİS’i kullanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tutuklama, Sevk tutuklaması, Yol tutuklaması, SEGBİS, AİHM, CMK

THE APPROACH OF ECRH TO THE PRE-DISPATCH DETENTION

ABSTRACT

Unlike from pre-trial detention, arrested person who is remanded by nearest magistrate for the purpose of appearing in competent judge or court is called pre-dispatch detention. A number of problems arise from pre-dispatch detentions. For example, the detained person’s freedom is restricted without any judgment for a long time. To prevent this, it is necessary to act in accordance with the principles of fair trial. Administrative bodies must act responsibly in order to bring the defendant before a competent tribunal or judge “at the earliest time”. However, administrative bodies behave arbitrarily about this. Thus, European Court of Human Rights ruled in 2013 against pre-dispatch detention in Turkey. SEGBİS (Sound and Sight Information System) has been launched so as to solve such problems and reduce of systems’ drawbacks. So, it is supposed that most disputes will come to end in the long term. However, this system is being used only by some of the courts in Turkey at the moment.

Keywords: Pre-trial detention, pre-dispatch detention, detention, SEGBİS, ECHR, CCP

* Gazi Üni. Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Anayasa Mahkemesi Raportör Yrd. Adayı

GİRİŞ

Tutuklama, ceza muhakemesinde son çare olarak kabul edilen bir koruma tedbiridir. Son zamanlarda yargı ile ilgili yaşanan tartışmaların odak noktasında uzun tutukluluk sorunu yer almaktadır. Özellikle Anayasa Mahkemesinin uzun süre tutuklu bulunan başvuruçuların bireysel başvurusunu esastan görüşerek ihlal kararları¹ vermesini ve 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı TMK'nın 10. maddesinde yer alan “Türk Ceza Kanununun 305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332. maddeleri hariç olmak üzere, ikinci kitap dördüncü kısmın dört, beş, altı ve yedinci bölümünde tanımlanan suçlarda, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda öngörülen tutuklama süresi iki kat olarak uygulanır” şeklindeki ibarenin iptalini² beraber değerlendirdiğimizde, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına yönelik bir sınırlandırmanın daha makul bir şekilde yapılması gerekliliği Yüksek Mahkeme tarafından ortaya konulmuştur.

Tutuklamaya ilişkin bir başka sorun ise; uygulamada “sevk tutuklaması” ya da “yol tutuklaması” olarak adlandırılan, yakalandıktan sonra kanunda belirtilen süre içerisinde yetkili hâkim veya mahkeme huzuruna çıkarılmadığı için ilgili yere gönderilmek üzere tutuklanan kişilerin sevk edilmemesi ve cezaevine konulmasıdır. Özgürlük ve güvenlik hakkı bakımından ciddi sorunlara sebep olan bu müessese, aslına bakılırsa mülga Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu döneminde benimsenen giyabi tutuklama usulünün sakıncalarını gidermek amacıyla getirilmiştir. Yalnız, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması noktasında devlet tarafından yapılacak müdahalenin hukukun sınırları dâhilinde yapılabilmesi için hem ulusal mevzuata hem de devlet olarak taraf olduğumuz temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşmelere uygun olarak yapılması gerekmektedir³.

¹ Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 18/7/2013 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararları için bkz. (<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130718.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130718.htm>, erişim 19/7/2013) B.N. 2012/239, 2012/1137, 2012/521, K.T. 2/7/2013.

² Anayasa Mahkemesi'nin 2012/100 E.- 2013/84 K. sayılı kararının tam metni için bkz. (http://www.kararlar.anayasa.gov.tr/karar.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000569&content=, erişim 5/8/2013)

³ Nitekim 1982 Anayasası'nın 90/5. maddesinde bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek: 7.5.2004–5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çitkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır.”

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalardan biridir. AİHS’in yorumlayıcısı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Türkiye aleyhine, gıyabi tutuklama usulüne ilişkin verdiği ihlal kararları ise devam etmekte olup, sevk tutuklamasına ilişkin ihlal kararları da yeni yeni ortaya çıkmaktadır. Bu konuda AİHM’in Türkiye’yi tazminata mahkûm ettiği kararlara bakıldığında, ülkemizdeki pratik ile Sözleşme organlarının tutuklamaya ilişkin yaklaşımlarında farklılıkların olduğu çok rahat tespit edilebilir. Ancak bu noktada, son zamanlarda Yargıtay’ın sevk tutuklaması sonucu mağdur olan bireyler için tazminat istemesi koşuluna yönelik önemli içtihatlarının bulunduğunu ve AİHM kararlarına paralel bir içtihatın oluştuğunu da belirtmek gerekir.

AİHM kararlarını incelemeyen önce, Türk Hukukundaki sevk tutuklamasına ilişkin mevzuata değinmek gerekecektir. Çünkü AİHM, her ne kadar üçüncü veya dördüncü derece yargılama mercii olmadığını ifade etse de kimi kararlarında, uygulanan kanunun kendisinin Sözleşme standartlarını karşılamadığını belirtmektedir. Ayrıca Mahkeme, devletlerin takdir alanına karışmamakla beraber yargı mercilerin ulusal mevzuata uygun bir karar verip vermediğini kimi durumlarda incelemektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, sevk tutuklaması sisteminin, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) dönemindeki durumu ve şu an yürürlükteki Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki (CMK) düzenlenişi AİHM’in konuya ilişkin yaklaşımı temelinde anlatılacaktır.

D) TÜRK HUKUKUNDA SEVK TUTUKLAMASI SİSTEMİ

A) CMUK DÖNEMİNDE GİYABİ TUTUKLAMA MÜESSESESİ ve AİHM

Bilindiği üzere 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren CMK’dan önce uygulanan ceza usul yasası, 20/04/1929 tarih ve 1412 sayılı CMUK idi. Avrupa Birliğine uyum süreci kapsamında insan hak ve özgürlüklerini korumak ve geliştirmek için ilga edilen CMUK’un, sistematik sorunları sebebiyle Türkiye aleyhine AİHM tarafından hala ihlal kararları verilmektedir.

Sevk tutuklaması olarak adlandırılan usul oluşturulmadan önce, CMUK döneminde bunun yerine gıyabi tutuklama kararı verilirdi. Gıyabi tutuklama kararının amacı ya ifade almak ya da kişiyi gerçek manada tutuklamaktı. 18/11/1992 tarih ve 3842 sayılı yasa ile CMUK’un 106. maddesindeki⁴

---

⁴ *Sanığın tutuklanmasına ancak hâkim karar verir. Tutuklanması talep edilen sanık hazırca karardan önce dinlenir; hazır bulunan sanık isterse sorgu sırasında vekâletname aranmaksızın müdafii de hazır bulunabilir ve karar verilmeden önce Cumhuriyet Savcısı ile hazır olan*

değişiklik, tutuklanmasına karar verilmeden önce sanık hazır ise dinlenilmesini zorunlu tutmuş, sanığın yokluğu durumunda gıyabi tutuklama kararı verilebileceği hüküm altına almıştır. Bu yetersiz düzenleme içerisinde gıyabi tutuklama vicahiye çevrilirken duruşma yapılması Cumhuriyet savcılarının iş yoğunluğu gerekçe gösterilerek istisnai bir duruma düşmüştür⁵.

Ayrıca CMUK m. 109 uyarınca⁶ şüpheli, yirmi dört saat içerisinde yetkili hâkim huzuruna çıkarılmadığı takdirde tutulma yerine en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılmaktaydı. Ancak bu süreye, sanığın en yakın hâkime götürülmesi için gerekli olan süre dâhil değildi. Bununla beraber hâkimin yetkisi tutuklama müzekkeresinde belirtilen şahsın yakalanan şahıs olup olmadığının ve tutuklama müzekkeresinin geri alınıp alınmadığının incelemesinden ibaretti. Zaten sorunun asıl sebebi buradan kaynaklanmaktaydı. Çünkü kanunun sistematiğinden dolayı, tutuklamaya karar veren hâkim gerçekten bir hâkimde olması gereken niteliklere haiz değildi. Nitekim geçtiğimiz yıl verilen Süleymanoğlu/Türkiye⁷ kararında bu hususa şöyle değinilmektedir: “Mahkeme, Van şehrine sevk edilmeyi beklerken başvuran hakkında Bursa Cezaevine alınma kararını veren Bursa Sulh Ceza Mahkemesinin yetkisinin, dosyanın incelenmesi ve olayın gerçekleştiği tarihteki yasal mevzuat dikkate alındığında Eski Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nın 109. maddesine göre yalnızca şu iki durumda başvuranın serbest bırakılmasına karar vermeyi kapsadığını tespit etmiştir: Tutuklama kararının kaldırılması ve tutuklanan şahsın aranan kişi olmaması. Bir başka ifadeyle, Mahkemeye göre, Bursa Sulh Ceza Mahkemesi hâkimi başvuran hakkında verilmiş olan tutukluluk kararının yerindeliği konusunda hukuken değerlendirme yapmaya yetkili değildir.”⁸ Buna ilaveten Bursa'da yakalanan şahsın gıyabi tutuklama kararı üzerine Van'a götürülmek için cezaevinde tutulması, asıl yetkili mahkemeye çıkarılmaksızın yargılama süresi boyunca etkili bir şekilde savunma hakkından

---

müdafî dinlenir. Sanık hazır değilse talebe ilişkin karar, yokluğunda ve evrak üzerinden verilir. Tutuklama müzekkeresinde, sanığın mümkün olduğu kadar açıkça kim olduğu ve şekli ile kendisine isnad olunan fiil, fiilin gerçekleştiği zaman ve yer, fiilin kanunda hükme bağlandığı maddeler, suçun kanunî unsurları ve tutuklamanın sebebi belirtilir.

⁵ ÖZTÜRK/ERDEM/ÖZBEK, s.571.

⁶ Sanık 108 inci maddede gösterilen süre içinde yetkili hakim önüne çıkarılmazsa aynı süre içinde tutulma yerine en yakın sulh hakimi önüne çıkarılır. Sorguya çekilmeye tutuklama müzekkeresinin geri alındığı veya tutulan kimsenin tutuklama müzekkeresinde yazılan şahıs olmadığı anlaşılırsa sanık hemen salıverilir.

⁷ Süleymanoğlu/Türkiye, Başvuru Numarası: 38283/04, 29/1/2013. Kararın Türkçe çevirisi için bkz. (<http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/suleymanoglu.pdf>, erişim 5/8/2013)

⁸ Süleymanoğlu/Türkiye, § 22.

mahrum bırakılması ve Cumhuriyet savcısının görüşünden haberdar olamaması yüzünden Sözleşmeye aykırı bir karar verildiği tespit edilmiştir⁹.

Dolayısıyla AİHM’in tutuklamada dikkate aldığı nokta, Sözleşmenin getirdiği usul güvencelerinin tam anlamıyla uygulanmasıdır. Hatta AİHM, bu konuda ulusal mercilerin takdir hakkı olduğunu, bu gerekliliği istediği gibi düzenleyebileceği, ancak herhalde çekişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkesinden taviz verilmemesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Yani bireylerin asgari hakları verilmeksizin özgürlük kısıtlaması yapılması durumunda söz konusu tutma Sözleşmeye uygun olmayacaktır. Sonuç olarak CMUK’un 109. maddesinin getirdiği sistematik sorun ihlal kararları verilmesinin temel nedenidir.

B) CMK DÖNEMİNDE SEVK TUTUKLAMASI SİSTEMİ

04/12/2004 tarih ve 5271 sayılı CMK’nın yeni sisteminde aşağıda belirtileceği üzere, istisnası olmakla beraber, şüpheli ya da sanığın tutuklanabilmesinin maddi koşullarından birisi huzurda bulunmalarıdır¹⁰. Suçlamaların içeriğinden bu şekilde bilgi sahibi olacak ilgili şahıs hazır değilse, yakalanması ve müdafii yardımı alarak mahkemece usulüne uygun bir şekilde dinlenilmesi gerekir¹¹. Bu yüzden konumuz açısından bakarsak, bir kişinin tutuklanabilmesi için ilk önce yakalanması gerekir. Kural olarak yakalama kararı ise mahkemeler tarafından verilir. Soruşturma evresinde sulh ceza mahkemesinin, kovuşturma evresinde görevli mahkemenin yakalama kararı sonucu şüpheli tutulur, daha sonra sorgusu yapılması için yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır. Bu nedenle; öncelikle şüpheli veya sanık yirmi dört saat içinde yetkili hâkim önüne götürülmek üzere kolluğa teslim edilmeli, bu mümkün değilse şüpheli veya sanık en yakın sulh ceza hâkimine sevk edilmelidir¹². Dolayısıyla şüpheli veya sanığın yetkili hâkim veya mahkemeye kanuni süre içerisinde sevki sağlanamayacaksa artık uygulamada “sevk tutuklaması” olarak tabir edilen tutuklama yoluna gidilecektir¹³.

---

⁹ Başvuru tarihi 26/8/2004 olduğu için inceleme CMUK’a göre yapılmıştır.

¹⁰ USLU, s.76.

¹¹ *Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir. Ayrıca, tutuklama isteminin reddi kararına itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebilir.* (CMK m.98)

¹² KOÇAKLI, s.115.

¹³ GÜLÜŞÜR, s.79.

1) Teoride Sevk Tutuklaması Sistemi

Yargılama devam ederken sanığın duruşmada hazır bulunması esastır¹⁴. Şüpheli veya sanığın gıyabında tutuklama kararı kural olarak verilemez. Bunun tek istisnası yurt dışında bulunan kaçaklardır.(CMK 248/5; 5320 Sayılı CMK Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun 5/2)¹⁵. Nitekim sanığın duruşmadan vareste tutulabileceği ya da katılmayabileceği haller tek tek belirtilmiştir¹⁶. Bu yüzden şüphelinin ya da sanığın olmadığı bir muhakeme

¹⁴ *Kanunun ayırık tuttuğu hâller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Gelmemesinin geçerli nedeni olmayan sanığın zorla getirilmesine karar verilir. Sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir. (CMK m. 193)*

¹⁵ ÜNVER/HAKERİ, s.469.

¹⁶ CMK'ya göre sanık bulunmasa bile duruşma yapılabilecek haller şunlardır:

1- Mahkemeye gelen sanığın duruşmanın devamı süresince hazır bulunması sağlanır ve savunmasının önüne geçmek için mahkeme gereken tedbirleri alır. Sanık savunur veya ara vermeyi izleyen oturuma gelmezse, önceden sorguya çekilmiş ve artık hazır bulunmasına mahkemeye gerek görülmezse, dava yokluğunda bitirilebilir. (m. 194)

2- Suç, yalnız veya birlikte adli para cezasını veya müsadereyi gerektirmekte ise; sanık gelmese bile duruşma yapılabilir. Bu gibi hâllerde sanığa gönderilecek davetiyede gelmese de duruşmanın yapılacağı yazılır. (m.195)

3/a- Mahkemeye sorgusu yapılmış olan sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılındığı hâllerde müdafii isterse, mahkeme sanığı duruşmada hazır bulunmaktan bağışık tutabilir.

3/b- Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafii bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile müdafii sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce sanığa, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği sorulur.

3/c- Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır.

3/d- Hastalık veya disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle yargılamanın yapıldığı yargı çevresi dışındaki bir hastahane veya tutukevine nakledilmiş olan sanığın, sorgusu yapılmış olmak koşuluyla, hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen oturumlar için getirilmemesine mahkemeye karar verilebilir.

3/e- Yurt dışında bulunan sanığın, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihten önce duruşma açılarak veya istinabe suretiyle sorgusu yapılabilir.(m. 196)

4- Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarından birinin veya bir tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir. Sanık tekrar getirildiğinde, tutanaklar okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır. (m. 200)

5- Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, duruşma salonundan çıkarılır. Mahkeme, sanığın duruşmada hazır bulunmasını dosyanın durumuna göre savunması bakımından zorunlu

kural olarak düşünülemez. CMK’da, bu durumun aşılabilmesi için soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimince yakalama kararı çıkartılabileceği, kovuşturma evresinde ise re’sen ya da talep üzerine mahkemece zorla getirme kararı verilebileceği belirtilmiştir. Yakalanan kişilerin yirmi dört saat içerisinde yetkili mahkeme huzuruna çıkarılamaması durumunda ise, tutuklama kararı en yakın sulh ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilir. Böylece şüpheli ya da sanık serbest bırakılmadığı takdirde ilgili yere en kısa zamanda gönderilmesi için tutuklanır¹⁷. Bu konu ile ilgili olarak CMK’nın 94. maddesinin gerekçesinde şöyle denilmektedir:

“ ... Sulh ceza hâkimi, öncelikle, yakalama emrinin geri alınıp alınmadığını, ayrıca huzuruna getirilen kişinin yakalama emrinde belirtilen kişi olup olmadığını araştıracaktır. Yine, örneğin, yakalama emrini düzenleyen hâkim veya mahkeme, bu emrin ekinde, şüpheli veya sanığa yöneltilmek üzere bazı sorular sorulup cevabı alındıktan sonra serbest bırakılmasını isteyebilir.

(...)

Somut durumda bu kişinin yetkili hâkim veya mahkemeye gönderilmesine gerek bulunmamakta ise, sulh ceza hâkimi kişiyi serbest bırakacaktır. Buna karşılık yakalanan kişinin yetkili hâkim veya mahkeme gönderilmesi gerekmekte ise gönderme işlemi de hâkim güvencesinde ve onun kararıyla olacaktır. Bu durumda hâkim, sevk tutuklaması kararı verecektir. Kararda, kişinin gönderileceği hâkim veya mahkeme ile ne zamana kadar götürülmesi gerektiği hususu belirtilecektir.”¹⁸

Yakalama işleminin yapıldığı yer ile yakalama emrini çıkaran merciinin bulunduğu yer arasındaki mesafe ve ulaşım koşulları gözetildiğinde, yakalanan kişi CMK’nın 94. maddesinde işaret edildiği gibi yirmi dört saat içerisinde

görmezse, oturumu yokluğunda sürdürür ve bitirir. Ancak, sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir müdafii görevlendirilmesini ister. Oturuma yeniden alınmasına karar verilen sanığa, yokluğunda yapılan işlemler açıklanır. (m. 204)

6- Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise, mahkûmiyet kararı verilemez. Duruşma yapılan hâllerde kaçak sanığın müdafii yoksa mahkeme barodan bir avukat görevlendirilmesini ister. (m. 247)

(http://www.murataydin.name.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=143, erişim 15/8/2013)

¹⁷ Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır. (CMK m. 94)

¹⁸ ŞAHİN/ÖZGENÇ, s.543.

yetkili merciine çıkarılması mümkün ise sevk ya da diğer bir deyişle yol tutuklamasına dair talebin reddine karar verilmesi gerekmektedir¹⁹. Kanunun sistematığının buna cevaz verdiği görülmektedir.

20/09/2011 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan “Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik”²⁰, sevk tutuklaması sonucunda mağduriyeti önlemek amacıyla birtakım önlemleri içermektedir. Söz konusu yönetmeliğin²¹ uygulanması sırasında; ses ve görüntü yoluyla yapılacak sorgulamaların istinabe suretiyle sorgulama yasağı kapsamında kalmayacağı, Adalet Bakanının genelgesiyle ayrıntılı bir şekilde açıklığa kavuşturulmuştur²². Zira video konferans sistemi ile yargılamada “yüz yüzelik” ilkesi sağlanmış olacaktır. AİHM de, 05/10/2006 tarihli Marcello Viola/İtalya²³ davasında, temyiz aşamasında başvuranın video konferans ile ifade alınması halini, sanığın mahkemede hazır bulunma şartı gerçekleşmiş olduğundan AİHS’in 6. maddesine aykırı görmemiştir²⁴. Dolayısıyla CMK’nın 196/4. maddesi²⁵ gereği sanığın aynı anda ses ve görüntü yoluyla iletişimi sağlayan teknik alt yapının varlığı halinde bu yöntemin kullanılması zorunlu

¹⁹ ALDEMİR, Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat, s.53.

²⁰ RG, 20.9.2011, Sayı 28060

²¹ Yönetmeliğin konumuzla alakalı 17. maddesi şöyledir:

“Yakalama Halinde Dinleme

Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, derhal yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır. Şayet çıkarılamıyorsa;

a) Yakalamanın yapıldığı yer Cumhuriyet başsavcılığı, işin niteliğine göre yakalamayı talep eden ya da yakalama kararını veren makam ile irtibata geçer

b) İrtibata geçilen makamın uygun görmesi halinde yakalanan şahıs, SEGBİS ile dinlenilmesi için hazır edilir. Yakalamanın yapıldığı yerde SEGBİS yoksa bu sistemin bulunduğu ve kullanıma hazır olduğu en yakın yer Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemesine götürülür

c) En geç yirmi dört saat içinde bu işlemler yapılamıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır. Birinci fıkraya göre tutuklanan kişi, işin niteliğine göre yetkili Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkemece uygun görülmesi halinde SEGBİS’in kullanılması suretiyle de dinlenebilir.”

²² SEGBİS sistemine ilişkin genelge için bkz. (http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/aranlik/segbis_genelge.pdf erişim 29 Temmuz 2013)

²³ Marcello Viola/İtalya, Başvuru Numarası: 45106/04, 5/10/2006. Kararın bir incelemesi için bkz. (<http://www.fap.hsyk.gov.tr/dosyalar/aihm-karar-inceleme/m6/Marcello-Viola.pdf>, erişim 10 Eylül 2013)

²⁴ TOSUN/ ELMACI, s.27.

²⁵ Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır.

olduğundan sanığın sorgusunun esas mahkemece yapılmaması durumunda devletin sorumluluğu doğacaktır.

2) Uygulamada Sevk Tutuklaması Sistemi

Türk Hukukundaki sevk tutuklaması sisteminde uygulama ile düzenlemenin bütünlük arz ettiği söylenemez. Uygulamada yakalanan kişinin, yakalama kararında gösterilen kişi olup olmadığı ve yakalama kararının kaldırılıp kaldırılmadığına bakılarak karar verilmektedir. Dolayısıyla sorunun temelini, somut olayın hukuki incelemesi yapılmaksızın kişilerin otomatik olarak tutulması oluşturmaktadır. Yani bir nevi, gereksiz tutuklamanın değişik bir tezahürü karşımıza çıkmaktadır.

Sevk tutuklamasının amacı CMK m. 100’de düzenlenen tutuklamadan farklıdır. Bu tutuklamada amaç kaçma ve delillerin karartılmasını önlemek olmayıp, şüpheli/sanığın, yakalama emrini çıkaran esas mahkemesinde hazır edilmesidir²⁶. Doktrinde bu şekilde tutuklanan kişinin CMK’nın 100 ve devamı maddelerinde öngörülen tutuklama nedenleri, usulü ve şartlarına tabi olmayacağı²⁷ söylenilmekte, ancak sonuç olarak kişilerin özgürlüklerinin hâkim kararıyla kısıtlanması sonucu bireyler ulusal ve uluslararası ölçütlere bakıldığında, uzun süre yetkili mahkeme önüne çıkarılmak için bekletilmektedir. Bu durum ise bazı ihlalleri beraberinde getirmektedir. Çünkü sevk tutulmasına maruz kalan kişinin tutuklanma amacı ile cezaevi ya da tutukevinde kalma nedenleri arasında tezatlıklar vardır. Hatta bu yapılırken tutuklamaya hâkim ilkelerden birisi olan oranlılık ilkesi ihlal edilmektedir. Ayrıca yakalanan şahıs hakkında, ilk önce CMK’nın 196/2 maddesinin²⁸ uygulanabilip uygulanamayacağını değerlendirilmesi gerekir. Aksi takdirde kanuna aykırı bir tutma söz konusu olur ki bu da tazminat ödemeyi gerektirir.

Sevk tutuklaması sonucu tutuklanan şahısların tutukluluk incelemesinin nasıl yapılması gerektiği Yargıtay’ın vermiş olduğu karar doğrultusunda açıklığa kavuşmuştur. Ancak sistemin getiriliş amacı düşünüldüğünde, aşağıda bahsedilen kararın doğru olduğu hiçbir şekilde söylenemez. Mahkemelerinden verilmiş bir tutuklama kararı bulunmadığından dolayı tutukluluğun devamı konusunda karar verilemeyeceği gerekçesiyle alınan bir karar, Yargıtay 1.

---

²⁶ ALTUN/ÜNAL, s.8.

²⁷ ŞAHİN, Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi, s.283.

²⁸ *Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinaabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafine bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile müdafin sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce sanığa, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği sorulur.*

Ceza Dairesi tarafından kanun yararına bozulmuş ve diğer tutuklular gibi incelenilmesi gerektiği söylenmiştir. 21.04.2009 gün ve 2009/2326 E. - 2009/2290 K. sayılı ilamda şöyle denilmektedir: “*Hakkında soruşturma yürütülen fail hakkında CMK’nın 98. maddesi gereğince çıkartılmış yakalama emrinin soruşturma ve kovuşturmanın yapıldığı yer dışında infaz edilmesi halinde, en geç 24 saat içinde yetkili hâkim veya mahkemeye çıkartılmıyorsa, CMK’nın 94. maddesi gereğince, serbest bırakılmayıp, tutuklanmış ise, bulunduğu yer ceza ve tutuk evine konulup sevk için sıra beklemek zorundadır. Ancak, CMK’nın 108. maddesinin amir hükmü gereğince, en geç 30’ar günlük süreler itibariyle tutukluluk halinin devamının gerekip gerekmeyeceği konusunda, soruşturmanın yapıldığı yer Cumhuriyet Savcısı tarafından talebi üzerine, keza soruşturmanın yapıldığı yer Sulh Ceza Hâkiminin karar vermesi gerekmektedir.*”²⁹

Tüm bunları göz önüne aldığımızda mevzuatımıza göre teknik olarak sevk tutuklaması, sıradan bir tutuklama ile özdeş değildir. Ancak uygulamada, sanığın konumu ile normal bir tutuklunun konumu arasında fark yoktur. Her ikisi de aynı yerde tutulmaktadır. Tek fark, sevk edilmediği takdirde mağdur olma ihtimali olan şüphelinin, tutuklanması sırasında hukuki bir kritik yapılmaksızın, CMK’nın 108. maddesi³⁰ gereği otuzar gün boyunca tutukluluk durumunun incelenmesidir. Bu yüzden sevk tutuklaması kararı uyarınca kişinin tutukevine ya da cezaevine konulması başlı başına yasaya aykırılık teşkil etmektedir. Çünkü yakalama emrindeki bilgiler gözetilerek verilen sevk tutuklamasına dair karar, aslına bakılırsa şekli bir karardır³¹. Sevk tutuklaması uygulanan şahıs kanunda belirtildiği üzere en kısa zamanda yetkili mahkemeye gönderilmek için tutuklanır. Hatta CMK’nın 94. maddesinin gerekçesinde belirtildiği üzere³² kararda ne zamana kadar götürülmesi gerektiği yazılmalıdır. Ancak sevk tutuklamasına karar veren sulh ceza hâkimleri kararlarında bunu belirtmemekte ve yakalanan kişiler infaz kurumlarına nakledilmektedir.

İnfaz kurumlarına nakledilen şüphelinin yetkili hâkim veya mahkemeye götürülmesi için birçok bürokratik işlemler yapılmaktadır. Zaten sevk

---

²⁹ AKKAYA’dan naklen atıf yapılmıştır bkz. AKKAYA, s.11.

³⁰ *Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibariyle tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir.* (11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanunun 16. maddesiyle, bu fıkrada yer alan “bulundurulacak” ibaresinden sonra gelmek üzere “, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle” ibaresi eklenmiştir).

³¹ ALDEMİR, “Yol Tutuklaması Tazminatı”, s.33.

³² ŞAHİN/ÖZGENÇ, s.543.

tutuklaması sorunun önemli bir parçasını bürokratik işlemler oluşturmaktadır. Cezaevinde güvenliği sağlamak ve nakilleri yapmakla görevli Jandarma İl Komutanlığına bağlı jandarma birlikleri, Cumhuriyet Başsavcılığı, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve ilgili cezaevi müdürlüğü arasında yazışmalar yapılmaktadır. Bu yüzden belirsiz bir süre boyunca bekletilen şahısların yetkili mahkemeye gönderilmesi idarenin inisiyatifindedir. İlgili işlemlerin daha hızlı sonuçlanması adına, Adalet Bakanının 18/06/2012 tarihinde yayınladığı 151 numaralı genelgede, yakalanan ve tutuklanan şahısların Adalet Bakanlığından izin alınmaksızın re’sen sevk edilebileceği belirtilmiştir³³. Bu şekilde zamandan tasarruf sağlanmak istenmektedir. Ancak terör yüzünden sıkıntı yaşanan bölgelerde sevkıyatların yapılması münhasıran haftanın bir gününe sıkıştırılmakta, sevkıyatın yapılacağı günlerde olumsuz bir durumla karşılaşılması halinde şüphelinin sevki yapılamamaktadır. Ayrıca yerleşik uygulamaya göre; tek kişinin sevki için ring aracının çıkarılması ve görevli personelin ona eşlik etmesinin yerine, şüphelinin/sanığın bölgeye gidecek olanlarla beraber nakledilmesinin daha uygun olacağı anlayışı hâkimdir. Bu yüzden en uygun çözüm yolu Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) olarak adlandırılan Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) üzerinden görüntülü iletişim yolu gözükmektedir. Ancak ülkemizdeki tüm ceza mahkemelerinde şu anda SEGBİS sistemi faaliyete geçememiştir³⁴.

3) Yargıtay’ın Sevk Tutuklamasına İlişkin Tazminat Kararları

Konuya ilişkin olarak Yargıtay’ın attığı ilk önemli adım 2011 yılında yapılan yeni işbölümü olmuştur. Buna göre, daha önce yakalama ve tutuklama nedeniyle tazminat davalarını asıl davaya bakmakla görevli daire incelemektedirken, artık söz konusu davaların tümünün temyiz incelemesine 12. Ceza Dairesi bakmaktadır. Böylece, konuya ilişkin içtihat farklılıklarının oluşması önüne geçilmiş olacaktır³⁵.

---

³³ Söz konusu genelgenin ilgili kısmı şu şekildedir: “*Haklarında yakalama kararı verilerek tutuklananlardan, yargılandıkları mahkemenin yargı çevresi dışındaki kapalı ceza infaz kurumunda bulunanlar Cumhuriyet başsavcılığınca Bakanlıktan izin alınmaksızın yargılandıkları yer mahkemesinin bulunduğu kapalı ceza infaz kurumuna resen sevk edilecektir. Ancak; bazı yer mahkemelerinin yargı alanı çevresinde ceza infaz kurumu bulunmaması veya kapatılmış olması nedeniyle, tutuklunun yargılandığı yer Cumhuriyet başsavcılığı ile temasa geçilip, gönderileceği kurumun tespit edilmesinden sonra sevk gerçekleştirilecektir.*”

³⁴ SEGBİS sistemiyle ilgili detaylı bilgi için bkz. (<http://www.uyap.gov.tr/yayinlar/sunum/sunum.html>, erişim 2/8/2013). Ayrıca SEGBİS sistemine sahip olan mahkeme ve cezaevi kurumları için bkz. (<http://www.ankara.adalet.gov.tr/sayfalar/Segbis/Segbis.html>, erişim 29/11/2013)

³⁵ BEKRİ, s.52–53.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından 4/4/2012³⁶ ve 15/5/2012³⁷ tarihinde sevk tutuklamasına ilişkin önemli ilkesel kararlar alınmıştır. Buna göre Yargıtay; sevk tutuklaması sonucu mağdur olan kişilerin tazminat isteminin davanın esasına ilişkin olmadığından kovuşturma devam ederken kabul edilebileceğini, sanıkların yetkili hâkim önüne sırasıyla 12 ve 10 gün sonra çıkarılmasının makul süre içinde hâkim önüne çıkarılma ilkesine aykırı olduğunu, ayrıca UYAP üzerinden görüntülü sorgu yapılma imkânının olduğunu, en kısa zaman diliminden anlaşılması gerekenin yakalanan yere göre birkaç saatten birkaç güne kadar uzayabileceğini özellikle belirterek yerel mahkemelerin kararını bozmuştur.

Alınan kararların isabetli olduğu tartışmasızdır. Yargıtay'ın, UYAP üzerinden görüntü almaya yönelik bakışı sanığın yetkili mahkeme önüne çıkarılamaması durumunda, imkânlar ölçüsünde bu usulün uygulanması gerektiği şeklindedir. Sonuç olarak, sanığın uzun sayılabilecek bir süre boyunca cezaevinde tutulması durumu son zamanlarda Yargıtay tarafından Anayasaya, AİHS'e ve CMK'ya aykırı görülmektedir.

II) AİHS'İN 5. MADDESİNE UYGUN KARAR VERİLMESİNİN ÖNEMİ

Öncelikle AİHS'in 5. maddesinde sadece yakalama ya da tutuklamanın düzenlenmediğine, hatta 5. maddede tutuklamadan daha geniş olarak “tutma” kavramının kullanıldığına dikkat etmek gerekir. Lakin Sözleşmenin ilgili maddesindeki düzenlemelere bakıldığında daha çok tutuklamaya ilişkin normların olduğu görülmektedir.

Tutuklamanın amacı suç işlediği iddiasıyla bir kişi hakkında verilecek olası bir mahkûmiyet kararının uygulamasını ya da yargılamanın sağlıklı bir şekilde ilerletilmesini sağlamak³⁸ olmasına rağmen, tutuklamanın ülkemizde amacına uygun olarak kullanıldığını söyleyebilmek güçtür. Nitekim Türkiye aleyhine verilen ihlal kararlarının %17'si “kişi özgürlüğü ve güvenliği” hakkını koruma altına alan 5. maddeden kaynaklanmaktadır³⁹. Bu oran diğer ülkelerle kıyaslandığında ortalamanın üzerinde olup, 5. madde AİHM tarafından Türkiye hakkında verilen mahkûmiyet kararlarında en çok dayanan Sözleşme maddeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır⁴⁰.

³⁶ Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2011/15700 E.- 2012/9187 K.

³⁷ Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2011/20114 E.- 2012/12183 K.

³⁸ ŞAHİN, Ceza Muhakemesi Hukuku I, s. 218.

³⁹ (http://www.inhak.adalet.gov.tr/istatistikler/2012_ist/2012_md.pdf, erişim 29/11/2013)

⁴⁰ Bu konudaki istatistikler için bkz. SALİHPAŞAOĞLU, s.272.

AİHS birçok temel hak ve hürriyeti bünyesinde barındırmaktadır ve Sözleşmede yer alan hakların hemen hepsi birbiriyle ilişki içerisindedir. Dolayısıyla bir hakkın ihlal edilmesi hâlinde diğer maddelerde yer alan hakların kullanılması da dolaylı olarak etkilenecektir.

Tutuklama, özgürlük ve güvenlik hakkı içerisinde değerlendirilmekle birlikte, bu hak niteliği gereği diğer temel insan hak ve özgürlüklerle de yakından ilgilidir. Yetkili merciler tarafından “kişi özgürlüğü ve güvenliği” hakkının gereklerine uygun bir şekilde karar verilmemesi durumunda mağdur, doğrudan özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkında mahrum kalacaktır. Ayrıca işkenceye ve kötü muameleye uğramama hakkı da tehlikeye girecektir. Dahası, hukuka aykırı bir şekilde tutukluluğunun devam edilmesi halinde masumiyet karinesi gereği kişinin adil yargılanma hakkı ihlal edilecektir. Tüm bunları dikkate aldığımızda kişilerin özgürlüğüne ilişkin bir sorun başka sorunlara yol açacak, devletlerin temel hak ve hürriyetleri tanınması mağdur açısından bir anlam ifade etmeyecek ve ilgili devlet AİHM tarafından mahkûm edilecektir.

III) AİHM’İN SEVK TUTUKLAMASINA BAKIŞI VE İHLAL NEDENLERİ

AİHM’in daha önce Türkiye aleyhine sevk tutuklamasını temel alan herhangi bir kararı bulunmamaktaydı. Buna ilişkin geçtiğimiz aylarda verilen ihlal kararları uygulamanın çarpıklığını gözler önüne sermiş, yapılan muamelelerin Sözleşme ile bağdaşmadığı dile getirilmiştir. Salih Salman Kılıç⁴¹ ve daha sonra Abdülşitar Akgül⁴² davalarının sonucunda Mahkeme, sadece “Özgürlük ve Güvenlik Hakkı”nı belirten 5. madde⁴³ kapsamında ihlal

⁴¹ Salih Salman Kılıç/Türkiye, Başvuru Numarası: 22077/10, 5/3/2013. Kararın Türkçe çevirisi için bkz. (<http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/salihsalman.pdf>, erişim 5/8/2013)

⁴² Abdülşitar Akgül/Türkiye, Başvuru Numarası: 31595/07, 25/6/2013. Kararın Türkçesi için bkz. (<http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/abdulsitarakgul.pdf>, erişim 29/11/2013). Makalenin yazıldığı dönemde Fransızca olarak yayınlanan kararın orijinal metni için bkz. ([http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"languageisocode":\["FRA"\],"respondent":\["TUR"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-121769"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{)), erişim 5/8/2013)

⁴³ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi şu şekildedir:

“Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkumiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

b) Kişinin, bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara uymaması sebe-

kararları vermiş, adil yargılanma hakkı kapsamında inceleme yapmamıştır.

Bir kimsenin özgürlükten yoksun bırakılıp bırakılmadığını belirlerken çıkış noktası, o kimsenin içinde bulunduğu somut durum olup, kişiye uygulanan tedbirin türü, süresi, etkileri ve uygulanma tarzı gibi bütün faktörlerin dikkate alınması gerekir⁴⁴. Yukarıda bahsedilen sevk tutuklaması sürecinde AİHM, olayları iki ayrı husus bakımından ihlal kararı vermiştir⁴⁵. Her iki kararda da ortak olan şey ise sanığın hâkim önüne derhal çıkarılmadığının tespitidir. AİHM'in yaklaşımını daha iyi ortaya koymak için, 5. maddenin kararda belirtilen fıkralarıyla ilgili kısaca genel bilgi vermek ve kararları ayrı ayrı incelemek gerekecektir.

A) Salih Salman Kılıç Kararının Değerlendirilmesi

1) Olayın Özeti

Salih Salman Kılıç hakkında Ardahan Sulh Ceza Hâkimi tarafından yasa dışı silahlı örgüte mensup olduğu şüphesiyle, yakalama kararı çıkarıldıktan

biyle veya yasanın öngördüğü bir yükümlülüğün uygulanmasını sağlamak amacıyla yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yasaya uygun olarak tutulması;

e) Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, hastalığı yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya serserilerin yasaya uygun olarak tutulması;

f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalanma nedenlerinin ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamanın en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur.

3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkesin derhal bir yargıç veya yasayla adli görev yapmaya yetkili kılınmış sair bir kamu görevlisinin önüne çıkarılması zorunlu olup, bu kişi makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve, eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir.”

⁴⁴ DOĞRU, s.16–17.

⁴⁵ Salih Salman Kılıç/Türkiye, § 13 ve Abdülsitar Akgül/Türkiye, § 16, § 23.

sonra Denizli’de 5/1/2010 tarihinde yakalanıp Denizli Sulh Ceza Hâkimi huzuruna çıkarılmış, CMK’nın 94. maddesi uygulanarak tutuklanmıştır. Hâkim, bu vesileyle başvurucunun, hakkında yakalama emri çıkarılan kişi olduğunu teyit etmiş ve bu kararı kendisine tebliğ etmiştir. Başvuran avukatının yaptığı itirazlar reddedilmiş ve daha sonra 16/2/2010 tarihinde Adalet Bakanlığına başvuruda bulunmuş, söz konusu kişi nihayet 19/2/2010 tarihinde Ardahan Sulh Ceza Hâkimi huzuruna çıkartılmıştır. Duruşma sonunda kuvvetli suç şüphesinin bulunması, atfedilen suçun türü ve niteliği, mevcut delil durumu ile öngörülen cezayı göz önünde bulunduran hâkim ilgilinin tutuklanmasına karar vermiştir. 20/2/2010 tarihinde AİHM’e başvurulmuştur.

Bu kararda AİHM, Yargıtay’ın yukarıda belirtilen 2012 yılına ait kararlarından bahsetmiş ve kararında Yargıtay’ın gerekçeleri belirtilmiştir.

Başvuran, yakalanarak cezaevine konulduğunu, kendisini savunma imkânının elinden alındığını, ayrıca Denizli’de yakalanmasının ardından kırk beş gün sonra Ardahan’a götürüldüğünü ve ilk olarak burada kendisine yöneltilen suçlamaları dinlediğini belirtmiştir. AİHM, bu şikâyetleri Sözleşme’nin 5. Maddesinin 1 ve 3. fıkraları kapsamında ele almıştır.

2) AİHS Madde 5/1. Açısından

Bu olayda AİHM, ilk olarak 5. maddesinin 1. fıkrasında kendine yer bulan “yasanın öngördüğü usule uygunluk” noktasından hareket etmiştir.

Mahkeme, Sözleşmenin esasen ulusal mevzuata atıfta bulunduğunu bildirmektedir. 5. maddenin temel amacı keyfi ve haksız şekilde özgürlükten yoksun bırakmaları engellemektir. Dolayısıyla iç hukuku yorumlama ve uygulama görevi esasen mahkemelere ait olmasına rağmen, AİHM iç hukuk kurallarına riayet edilip edilmediğini denetleme hakkını da saklı tutmaktadır. Sözleşmenin 5. Maddesinin 1. paragrafının söz konusu olduğu davalarda, Mahkeme iç hukuka riayet edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapmaya kendini yetkili olarak görmektedir⁴⁶.

Dolayısıyla başvuran hakkında CMK m.94’e göre, yetkili hâkim huzuruna çıkarılmak amacıyla yakalanıp, tutuklandıktan sonra en kısa zamanda gönderilip gönderilmediğinin incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. AİHM, kırk beş gün sonra Ardahan Sulh Ceza Hâkimi huzuruna çıkarılmanın, başvuranın en kısa zamanda sevkinin yapılmadığını açıkça ortaya koyduğunu

⁴⁶ Baranowski/Polonya, 28358/95, Başvuru Numarası: 28/3/2000, § 50, Bentham/Birleşik Krallık, Başvuru Numarası: 19380/92, 10/6/1996 § 41, (http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_ENG.pdf s.7, erişim 31/7/2013)

ifade etmektedir. En kısa zaman tabiri için bir süre belirtmekten kaçınan Mahkeme, bu sürenin kırk beş gün olamayacağını bildirmektedir. Bu yüzden Denizli’den Ardahan’a sevk edilmesi arasında geçen süre zarfında özgürlükten mahrum bırakmanın iç hukuka uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

3) AİHS Madde 5/3. Açısından

Sözleşmenin 5. maddesinin 3. fıkrası birçok hakkı içermektedir. Hatta 5. maddenin konuluş amacı, bu fıkra sayesinde hayat bulmaktadır denilebilir. Hâkim önüne çıkarılma hakkı, kişilerin keyfi gözaltına alınması durumunda, bu durumun bir yerde kesilmesini önlemek için getirilmiş bir koruma sistemidir. Fıkroda 5/1(c) bendinden doğrudan bahsedildiği için AİHS 5/1. maddesinde yer alan diğer özgürlükten yoksun bırakma hallerinde bu tür bir yükümlülük söz konusu değildir⁴⁷.

Sözleşme metninde “derhal” (promptly) ifadesine yer verilmesinden dolayı istisnaları olmakla beraber AİHM, azami olarak dört güne kadar ki gözaltıları Sözleşmeye uygun bulmuştur. Ancak bazen bir günü aşmayan gözaltı süresi bile Sözleşmeye aykırı görülebilmektedir⁴⁸. Dolayısıyla somut olayın şartları gözaltı süresinin uzun olup olmadığını belirlemektedir. Ayrıca hâkim önüne ya da yasayla yetkili kılınmış adli merci önüne çıkarılması şartının gerçekleşebilmesi için, yargı yetkisine sahip kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılan kişi hakkında, keyfi ve haksız olarak özgürlüğünden yoksun bırakılmasına karşı güvence oluşturacak şekilde karar verme yetkisine sahip ve taraflardan bağımsız olması gerekir⁴⁹. Dahası gözaltına alınan bir kimsenin yargısal bir makamın önüne çıkarılmış olması, Sözleşme’nin 5/3. maddesinin giriş hükmüne uygunluk oluşturmak için yeterli değildir. Bu madde, gözaltına alınan kişinin önüne çıkarıldığı yargısal görevlinin, tutmanın lehine ve aleyhine olan koşulları incelemeye, hukuki kriterlere dayanarak tutmayı haklı kılan sebeplerin bulunup bulunmadığına bakmaya ve bu tür sebepler yoksa salıverilmesine karar vermeye yetkili olmasını gerektirmektedir⁵⁰. Bu yüzden Sözleşme’nin 5/3. maddesinin ilk kısmının uygulanması, kişi hakkında verilen salıverme veya tutuklama kararıyla bitmektedir.

---

⁴⁷ De Wilde, Ooms and Versyp/Belçika, Başvuru Numaraları: 2832/66, 2835/66, 2899/66, 18/11/1970, § 71’den aktaran KARAN, s.200.

⁴⁸ Vasileva/Danimarka, Başvuru Numarası: 52792, 25/9/2003, § 41. Kararın Türkçesi için bkz. (http://www.inhak.adalet.gov.tr/yabanci_karar/vasileva.pdf, erişim 31/7/2013)

⁴⁹ Nikolova/Bulgaristan, Başvuru Numarası: 31195/96 (Büyük Daire), 25/3/1999, § 49’dan aktaran KARAN, s.200.

Bu kapsamda yapılan incelemenin amacı AİHS 5/4. maddesinden farklılık arz eder. Çünkü burada esas gaye kişinin kötü muameleye maruz kalmasını engellemek, kötü muamelenin gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmektir. Ayrıca bu denetimin otomatik olması gerekir. Dolayısıyla bu fıkradaki yargısal denetimin amacı salıverilmek için başvuru hakkı tanıyan 5. maddenin 4. fıkrasından ayrılır⁵⁰.

AİHS madde 5/3. ve 5/4. maddeleri arasındaki ilişkiyle ilgili olarak daha genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, birçok hukuk sisteminde 3. fıkra gereğince başvuruçunun önüne çıkarılması gereken bir mahkeme olabilir ve bu durumda, “içselleştirme kuralı” gereği 5/4. maddesinin gerektirdiği yargısal denetim de, o duruşmada gerçekleşecektir. Ancak sonraki durumda daha katı kurallar uygulanarak, silahların eşitliği ilkesine aykırı olmayan bir duruşma yapılması gerekir. Ayrıca her iki durumda da tutukluluğun gerekli olup olmadığına hukuki bir değerlendirme yapılarak karar verilmelidir⁵¹.

Başvuru konusu olayda AİHM genel ilkelerini sıraladıktan sonra CMK’nın 94. maddesinin 1. fıkrasının Sözleşme standartlarını sağladığını bildirmektedir⁵². Çünkü hâkimin tutuklamaya ilişkin yetkisi kanunen sınırlı değildir. Hâkime, mülga CMUK’un aksine, şüphelinin veya sanığın hukuki durumunu inceleme yetkisi verilmiştir. Ayrıca Ankara’da görevli bir hâkim tarafından, yakalanan kişinin serbest bırakılması kararı delil olarak Mahkemeye sunulmuştur. Bu yüzden AİHM, mer’i kanunun Sözleşmeyle uyumlu olduğunu ifade etmiştir. Ancak yakalanan kişinin hukuki bir inceleme yapılmaksızın, sadece kimlik tespiti yapılarak tutuklanması eksik bir değerlendirme olarak görülmektedir. Dolayısıyla AİHM, bu şekilde yakalandıktan sonra Denizli Sulh Ceza Hâkimi önüne çıkarılmanın Sözleşmeye uygun olmayacağı kanaatindedir⁵³.

Bu durum sanki gözaltına alınan şüphelinin göstermelik (suni) bir hâkim kararı ile gözaltı süresini uzatmaya benzemektedir. Başvuranın tutukluluğunun hukuk kurallarına uygun olup olmadığının incelenmesi ise yakalanmasının ardından kırk beş gün sonra Ardahan Sulh Ceza Hâkimi tarafından incelenmiştir. Bu nedenle, başvuranın hâkim önüne “derhal” çıkarılmadığı tespit edilmiş, Sözleşme’nin 5/3. maddesinin ihlal edildiği söylenmiştir.

---

⁵⁰ DOĞRU/NALBANT, s. 394–395.

⁵¹ HARRIS/O’BOYLE/BATES/BUCKLEY, s.174.

⁵² Salih Salman Kılıç/Türkiye, § 26.

⁵³ Salih Salman Kılıç/Türkiye, § 27

B) Abdulsitar Akgül Kararının Değerlendirilmesi

1) Olayın Özeti

6/11/2006'da başvuru hakkında Diyarbakır Sulh Ceza Hâkimliği tarafından, kasten öldürme suçu işlediğinden bahisle yakalama müzekkeresi çıkarılmıştır. 22/11/2006'da başvurucaunun da aralarında bulunduğu birden çok kişi için iddianame düzenlenerek Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesine sunulmuştur. 14/1/2007'de yakalanan şahıs, aynı gün Diyarbakır Sulh Ceza Hâkimi önüne getirilmiştir. Sulh Ceza Hâkimi isnat edilen suçlamalar neticesinde duruşma yapmadan sanığın Ağır Ceza Mahkemesi önüne çıkarılması için tutuklanmasına karar vermiştir. İlk defa 25/1/2007 tarihinde Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi tarafından sorgulanan şahıs salıverilmemiştir. Aslında bu tarihten daha önce 19/1/2007'de, başvurucaunun avukatı ve kendisi olmaksızın Cumhuriyet savcısının eşliğinde bir duruşma yapıldığı ifade edilmektedir. 13/7/2007 tarihinde AİHM'e başvuru yapılmıştır.

Başvuruca, 13/9/2007'de tutuklama süresi göz önüne alınarak Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi tarafından serbest bırakılmış, 24/7/2008 tarihinde de beraat ettirilmiştir. 14/3/2011 tarihinde karar kesinleşmiştir.

Başvuruca savunma hakkını kullanamadan cezaevinde kaldığından şikâyet etmiştir. Sulh Ceza Hâkimi'nin duruşma yapmaksızın, kendisine yöneltilen suçlamaları dinlemeden karar verdiğini, ayrıca bu hâkimin serbest bırakma yetkisinin olmadığını ifade etmiştir. Her ne kadar başvuruca, Sözleşme'nin 5/1(c) hükmünün ihlal edildiğini iddia etse bile AİHM yapılan şikâyetleri asıl olarak madde 5/3. kapsamında değerlendireceğini ifade etmiştir.

2) AİHS Madde 5/3. Açısından

Yukarıda bahsedildiği üzere yakalanan şahsın, gözaltı süresi içerisinde hâkim önüne çıkarılması gerekmektedir. Tıpkı Salih Salman Kılıç kararında belirtildiği gibi, burada da hâkimin serbest bırakma yetkisinin olduğu, bu yüzden CMK'nın 94. maddesinin sistematik olarak standartları karşıladığı, ancak hâkimin sadece şahsın yakalama emrindeki kişi olup olmadığını tespiti için kimlik tespiti yaptığı ve kendisiyle ilgili yakalama emrini bildirdiği dile getirilmiştir. Hâlbuki Sulh Ceza Hâkimi tarafından, tutuklamanın lehinde ve aleyhinde olan şartların dikkate alınması, başvurucaunun ifadelerini ve açıklamalarının dinlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Olayda başvurucaunun tutukluluğunun yerindeliliğinin hiçbir şekilde değerlendirilmediği gözlenmiş

ve sonuç olarak başvuruçunun tutukluluğunun yerindeliğini değerlendiren merci Ağır Ceza Mahkemesi olduğu için, gözüne alındıktan sonraki 11 gün boyunca hâkim önüne çıkarılmadığı düşünülerek Sözleşme’nin 5/3. maddesi ihlal edilmiştir.

Ayrıca aynı il içerisinde yer almasına rağmen Sulh Ceza Hâkiminin huzuruna çıkıldıktan beş gün sonra Ağır Ceza Mahkemesinde duruşma yapılması konusunda AİHM şunları demiştir: “AİHM, CMK’ nın 94. maddesinin koşullarına göre, yakalama emri ile yakalanan bir kişi yirmi dört saat içerisinde yetkili hâkim veya mahkemeye gönderilemezse, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkiminin önüne çıkarılması gerektiğini hatırlatmaktadır. Yakalanan kişinin serbest bırakılmadığı durumda, bu kişi yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanmalıdır. Somut olayda AİHM, başvuranın yakalanmasının ardından, Diyarbakır Sulh Ceza Hâkimi’nin huzuruna çıkarıldığını tespit etmiştir. Sulh Ceza Hâkimi, aynı şehirdeki Ağır Ceza Mahkemesine sevk edilmek üzere başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir. AİHM, başvuranın yakalanmasının ardından yirmi dört saat içerisinde Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi’ne sevk edilememesi konusunda ciddi şüphelerin oluştuğu kanaatine varmıştır. Bununla beraber AİHM, ulaştığı sonucu dikkate alarak bu soruyu irdelemenin gereksiz olduğuna karar vermiştir. Dolayısıyla geriye yalnızca Ağır Ceza Mahkemesi’ne sevk edilen başvuranın tutuklanmasına karar veren Sulh Ceza Hâkiminin, başvuranın tutuklanmasının gerekçeleri üzerine gerçek anlamda eğilip eğilmediği sorusunu incelemek kalmıştır. AİHM her şeyden önce, CMK’nın 94. maddesi uyarınca başvuranın tutuklanmasına karar veren Sulh Ceza Hâkiminin, başvuranın serbest bırakılmasına karar verme gücü de olduğunu tespit etmiştir”⁵⁴

Dolayısıyla ilk kararda belirtildiği gibi buradaki asıl mesele sevk tutuklaması yapan hâkimin, yakalanan şahısla ilgili neden muhakeme yap(a) madidir. Kanaatimizce bunun sebepleri şunlardır:

- a) Mülga CMUK dönemindeki uygulamanın zihinlerde devam etmesi,
- b) Hâkimlerin bu konuda gerçek anlamda bağımsız olmaması⁵⁵,

⁵⁴ Abdülstar Akgül/Türkiye, § 20.

⁵⁵ Sevk tutuklaması yapmayan bir hâkimin soruşturmaya maruz kalarak HSYK tarafından ceza alma tehlikesiyle baş başa kalması dahi fiiliyatta hâkimlerin bu konuda değerlendirme yetkisinin olmadığını bir göstergesidir. Çünkü hakkında disiplin soruşturması yapılan hâkimlerin terfilerinde sıkıntı yaşanmaktadır. Konuyla alakalı bir disiplin soruşturması için bkz. (<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/disiplin-kararlari/dagilim/ceza-tayinine-yer-olmadigi/10.pdf>, eri-

c) Dosya münderecatı bilmek için hâkimin gerekli imkânının ve zamanının olmaması,

ç) Yakalanan şahısla ilgili olarak yapılması istenen hususların belirtilmemesidir. Hatta bu kapsamda basit bir ifade alma işlemi için bile günlerce tutuklu kalma tehlikesi bulunmaktadır.

3) AİHS Madde 5/4. Açısından

Başvurucu kendisi dinlenmeksizin başvurusunun reddi ve tutukluluk halinin devamına karar verilmesi nedeniyle Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi hakkında 13. maddeyi ileri sürerek şikâyetle bulunmuştur. Mahkeme bu şikâyeti 5/4. madde kapsamında değerlendireceğini söylemiştir. Sözleşme'nin 5/4. maddesi yakalanan şahsın mahkemeye çıkarılma hakkı olduğunu bildirmektedir⁵⁶. AİHM bununla ilgili olarak şunu söylemektedir:

“Her ne kadar Sözleşmenin 5/4. fıkrası, 6. maddede kabul edilmiş olan hukuki ve cezai davalardaki garantilerle eşit garantiler sunmak durumda olmasa da, ki bu iki madde farklı amaçlar gütmektedir, yine de bu başvuru hukuki bir karaktere sahip olmalıdır ve özgürlüğünden yoksun bırakmanın doğasına uygun garantiler sunulmak zorundadır. Özellikle tutukluluğa karşı bir başvuru üzerine olan dava silahların eşitliğini sağlamalı ve çekişmeli olmalıdır. Bu taraflar da savcı ve tutukludur. Ulusal mevzuat bu gerekliliği farklı şekillerde yerine getirebilir. Fakat kabul edilmiş olan metotun karşı taraftan ileri sürülmüş olan iddialardan diğer tarafın haberdar olmasını ve bu iddiaları değerlendirme fırsatına sahip olması gerektirir. Usulün gerçekleştirdiği şartların özel durumuna bakarak 5. maddenin 4. fıkrasından kaynaklanan gerekli garantilerin sunulup sunulmadığı değerlendirilmelidir. AİHM yine hatırlatır ki 5. maddenin 4. fıkrasından kaynaklanan ilk garanti tutukluluğa karşı gidilmiş olan hâkim tarafından etkili bir şekilde dinlenme hakkıdır. Sözleşmenin 5. maddesinin 1(c) bendindeki koşullarda tutuklanmış olan kişiler için 5. maddenin 4. fıkrası bir duruşma yapılmasını zorunlu kılmaktadır.”⁵⁷

AİHM, 19 Ocak 2007 günü Ağır Ceza Mahkemesinin başvurusunun tutukluluğunun devamına onun ve avukatının yokluğunda fakat Cumhuriyet savcısının bulunduğu duruşmada karar verdiğini belirtmiştir. Başvurucu bu durumda çekişmeli yargıya katılma imkânı bulamamıştır. Kendisini ifade

---

şim 2/8/2013)

⁵⁶ Üçüncü ve dördüncü fıkra arasındaki fark için bkz. s.185.

⁵⁷ Abdülşitar Akgül/Türkiye, § 26,27.

edememiş ve silahların eşitliği ilkesinden yararlanamamıştır. Tutukluluğun devamına karşı kararlarda da muhalefetini bildirememiştir. Bu yüzden söz konusu başvuruda çekişmeli yargılama ilkesi ihlal edilmiştir.

Fakat bu karar reformist niteliğe sahip değildir çünkü AİHM, daha önce verdiği kararlarda olduğu gibi standart görüşünü yansıtmıştır. Nitekim bu tip ihlalleri önlemek adına ayrıca 11/4/2013 tarih ve 6459 sayılı yasa ile tutukluluğa itiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınma zorunluluğu kaldırılmış ve görüş alınması durumunda şüpheli, sanık veya müdafine bildirilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

CMK uygulamasında kişinin içinde bulunduğu statü onun haklarını ve yükümlülüklerini belirler. Bu yüzden gerçek anlamda tutuklu olan ile yakalandığı için tutulan kişinin birbirinden farklı olması gerekmektedir.

Mevzuat değişiklikleri ışığı altında bugüne bakarsak, AİHM ve Yargıtay kararlarından çıkarılan sonuçlar şunlardır:

—Yakalanan kişiler uzun bir süre boyunca yetkili mahkeme huzuruna çıkarılmamıştır,

—Sevk tutuklamasına karar veren hâkim, aslında gerçek bir hâkimde olması gereken reflekslere sahip değildir. Dolayısıyla bu sorunların çözümü için kanaatimizce ilk olarak hâkimlerin özgür iradesiyle karar verme durumuna getirilmesi gerekir. Ayrıca keyfiliği önlemek, sistemin sahip olduğu sakıncayı bertaraf etmek maksadıyla, mevzuatta tutuklunun en geç ne zamana kadar gönderilmesi gerektiğinin spesifik olarak belirtilmesi gerekir. Hatta CMK'nın yasalaşması sürecinde sevk tutuklaması sonucu tutulan bireylerin en geç üç gün içinde yetkili hâkim veya mahkemeye gönderilmesi şeklinde bir hüküm konulması düşünülmüştü. Ancak bunun yerine daha güvenceli olduğu düşünülen “en kısa zamanda” ibaresi konulmasına rağmen uygulamanın yanlış işlemesi sonucunda AİHS ihlal edilmiş oldu. Bu yüzden idarenin takdir yetkisini ortadan kaldıracak şekilde bir süre belirtilmesi yerinde olacak ve keyfiyet önlenmiş olacaktır. Fakat bu düzenlemelerin AİHM kararları ışığı altında yapılması gerekmektedir.

Bununla birlikte Türk hukukunda kronik bir sorun hâline dönüşmüş olan sevk tutuklaması ve onun getirdiği sistemselsel sorun, uzun vadede teknoloji sayesinde çözülebilir. Fakat alt yapı sorunlarından dolayı SEGBİS'in bulunmadığı mahkemelerde, problemlerin devam edeceği fikrini taşımaktayız.

Maddi imkânsızlıklar, ring aracının olmayışı, personel yetersizliği, güvenlik sorunları, yolda meydana gelebilecek kaza riskleri gibi sebeplerle kişilerin yetkili mahkemeye sevk edilememesi problemi kendi içinde haklı bir sebep teşkil etse bile, devletin temel görevlerinden birisi adil yargılanmayı sağlayacak tedbirleri alma zorunluluğudur. Hele ki kişi özgürlüğü ile maddi yetersizlikler karşı karşıya getirildiğinde, idarenin tercihi özgürlükleri korumak olmalı ve herkese aynı imkânlar sunulmalıdır. Lakin çoğu zaman, kolluk kuvvetleri, halk tarafından tanınmış şüphelileri yetkili mahkeme veya hâkim huzuruna çıkarma konusunda daha istekli olduğu söylenilebilir. Dolayısıyla sorunun esasını yukarıda belirttiğimiz gibi uygulamadaki keyfilik oluşturmaktadır.

Geldiğimiz noktada sorunu çözmek adına yapılan çalışmalar, içtihat ve mevzuat değişiklikleri görmemezlikten gelinemeyecek noktadadır. Sorunun çözülmesini zamana bırakmak, SEGBİS'in tüm adliyelere kurulmasını beklemek yerine CMK'da başka düzenlemeler de yapılabilir. Örneğin, Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) 2011 yılındaki tutuklama raporunda⁵⁸ yer alan önerisinde olduğu gibi, asıl hâkime sevk etmemeyi yeni bir itiraz yolu olarak öngörmek ihlalleri azaltacaktır. Fakat mevcut durumda, isim karışıklıkları hariç, normal bir tutukluluğa karşı itiraz yolunun ilk 3 ay için etkin olduğu pek söylenemez⁵⁹. Ayrıca SEGBİS'in zayıf yönlerini de güçlendirmek gerekmektedir. Daha açık bir deyişle söyleyecek olursak, duruşma öncesi ve sırasında sanık ile müdafinin sistem üzerinden bir araya gelmesi için gerekli koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu yüzden, ileride ortaya çıkabilecek, adil yargılanma hakkı kapsamında ihlalleri önlemek adına uygun bir altyapının oluşturulması yerinde olur. Mevcut uygulamada bu durumu önlemek için, duruşma salonundan sanık haricindeki herkes çıkarılarak müdafii ile görüştürülmesine izin veren mahkemelerin bulunduğunu belirtmek gerekir.

Sonuç olarak buzdığın görünür yüzünü temsil eden iki karar, bize hâkimlerin kontrol görevlisi ya da sevk memuru olmaması gerektiğini açıkça ifade etmektedir. Bununla birlikte zaman içerisinde UYAP üzerinden görüntülü konuşma yoluyla sevk tutuklamasından kaynaklanan hak ihlallerinin önüne geçileceğini düşünmekteyiz.

---

⁵⁸ (<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/tutuklama-raporu.pdf>, s.79., erişim 08/10/2013)

⁵⁹ Genel anlamda olmasa dahi ortaya konulan bir istatistikî çalışma için bkz. SÜRÜCÜ, s.165.

KAYNAKLAR

- AKKAYA,Çetin, Açıklamalı ve İçtihatlı Cezaların İnfazı ve İnfaz Hukuku, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, 2010
- ALDEMİR,Hüsnü, Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012
- ALDEMİR,Hüsnü, “Yol Tutuklaması Tazminatı”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl 7, Sa.74, Ekim 2012, s.33.
- ALTUN,Hasan Mutlu/ÜNAL,Recep, Türk Hukukunda Tutuklama, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı Hizmet İçi Eğitim Yayınları No. 2, 2013
- BEKRİ,M.Nedim, “Yakalama ve Tutuklama Nedeniyle Tazminat Düzenlemesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Açısından Değerlendirilmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. I, Sa. 1, Mayıs 2013,s.52–53.
- DOĞRU,Osman/NALBANT,Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar, Yargıtay Başkanlığı ve Avrupa Konseyi, C. I, 2012
- DOĞRU,Osman, Anayasa ile Karşılaştırmalı İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Mahkeme İçtüzüğü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010
- GÜLÜŞÜR,Emre, Koruma Tedbirlerinden Tutuklama, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010
- HARRIS,David/O’BOYLE,Michael/BATES,Ed/BUCKLEY,Carla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi Yayınları, Çeviri Editörü Hülya DİNÇER, Ankara, 2013

(<http://www.adalet.gov.tr>)

(<http://www.anayasa.gov.tr>)

(<http://www.echr.coe.int>)

(<http://www.fap.hsyk.gov.tr/dosyalar/aihm-karar-inceleme/m6/Marcello-Viola.pdf>)

(<http://www.hsyk.gov.tr>)

(<http://hudoc.echr.coe.int>)

(<http://www.inhak.adalet.gov.tr>)

(http://www.murataydin.name.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=143)

(<http://www.resmigazete.gov.tr>)

(<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/tutuklama-raporu.pdf>)

(<http://www.uyap.gov.tr/yayinlar/sunum/sunum.html>)

–KARAN,Ulaş, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi Yayınları, Editör Sibel İNCEOĞLU, İstanbul, 2013

–KOÇAKLI,Engin, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2008

–ÖZTÜRK,Bahri/ERDEM,Mustafa Ruhan/ÖZBEK,Veli Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Kitabevi, 5. Baskı, Ankara, 2000

–SALİHPAŞAOĞLU,Yaşar, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türkiye: Bazı Rakamlar Ve Gerçekler”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIII, Sa.1-2, Haziran- Aralık 2009, s.272.

–SÜRÜCÜ,A.Sinan, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında ve Türkiye’de Tutuklama, Seçkin Yayıncılık, Mayıs 2010

–ŞAHİN,Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku I, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2011

–ŞAHİN,Cumhur, Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, 2007

–ŞAHİN,Cumhur/ÖZGENÇ,İzzet, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayını, 1. Baskı, 2007

–TOSUN,Yemliha Uğur/ELMACI,Şerafettin, “Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin İnsan Hakları Açısından Önemi”, HUKAB Dergisi, Sa. 6, Temmuz- Eylül 2013, s.27.

–USLU,Z.Özen İnci, Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi

Hukukunda Tutuklama, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2011

-ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, C. I, 2012

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
bkz.	Bakınız
B.N.	Başvuru Numarası
C.	Cilt
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	Esas
K.	Karar
K.T.	Karar Tarihi
m.	Madde
RG	Resmi Gazete
Sa.	Sayı
s.	Sayfa
SEGBİS	Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TMK	Terörle Mücadele Kanunu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi

